

der voorzitter-
lus. Hoe ver-
terminologie te
jkt wel uit de
erende teksten

het door An-
„Leere ende
als Walsche,
dat historisch
geworden, komt
der Dienaren
en ende Her-
ondighen, aen
dwelck oock
noemt werd't”.
van Jeremias
len lesten Mey
Menso Alting,
ordts tot Emb-
e wordt opge-
gereformeerden
van het avond-
ist, midts-
le Order, door
Pietersz, 1615,
tijnschen tekst
Nederduytisch
werpen; in de
„nu vverder-
on, oversien en

ckel, waervan
an de Persoon
t (aldus schrij-
zendbrief) van
des Menschen is
estaande in twee

ere aennam, was
lighe oft by haer
selvighe persoon
it nu niet twee
Nant de Godheyt
illeen werckende
ghelyk in den
veel te segghen
mij, K. S.).

ewel dat God by
erdt van spreken,
worden, dat God
persone, die God
at ter verclaring
id, ende gaet en
r ofte ghesande
laen is, 't selde
oninck. Maer van
yt, dat Godt tijdt,

ck der nature
verclaren met het
de Heere Iesus
knechts, niet nae
ij, K. S.).
nde stifters
n toevlucht nemen
dinghe der eygen-
n verstaen hebben
lyden hier over
de Naturen, wy
stryden met de

aangeteekend:
happen, alsoo
rsoons”.
pen „persoon”,
aatuur” vereen-
lan wij vandaag
g, te veel zelfs:
van betekenis:
der opstelling

is opgesteld en
nog allerminst
terminologische
uitgesloten was,
der Nederland-
ten naast elkan-
; het is interes-
m zal zien, dat
vanvankelijc
and, en dat ge-
Persoon”, „ge-
aturen. Ook in
dit zoeken en
uleeringen, zon-
llen en voor alle

erde vaderen al
breekt van „Per-
t historisch feit
t men hier ock
can, bewijst wel
n of vertalingen
it dat die twee
n („in” met den
zijn IN één per-
teksten bewijzen,
„anhyposatisch”
), alamede wang-
van den term
ngtusschen
en geen per-
te spitavon-

dig acht” (blz. 26). Prof. Hepp meent hiermee een
afdoend argument te hebben gevonden. Maar hij ver-
gist zich. Wat hij „al te spitsvondig” noemt, is toch ge-
leerd door de vaderen.

Wij merken dit alles op, om op dit concrete punt nog
eens weer aannemelijk te maken, dat de belijdenis een
formulier van eenigheid is, dat dus de gemeen-
schappelijke aanvaarding der formules nog niet in zich
aluit de prijsgeving van een eigen gevoelen der onder-
scheidende ondertekenaars over de kwesties, die achter
de formulering kunnen liggen, en waarover men geen
uitspraak heeft gedaan. Wie het aan de orde stellen van
deze niet tot beslissing gebrachte kwesties noemt een
disputabel stellen der belijdenis, of een „licentius dis-
puteren”, die kent de geschiedenis niet, en legt het
leven stil, daar waar de vaderen het bleven stimuleren.

Dit alles wordt opgemerkt „voor den vrede der
kerken”.

K. S.

1) Immers: de menschelijke natuur vond nu haar subs-
tentie in den Logos, den Zoon: Quare *de Logos persona assum-*
ens,... humanae naturae assumptae, *unionis gratia*, gratis
et dedit, ut in eo subsisteret (these 30).

2) „Mediante Fili Dei hypostasi”, zegt stelling 26. En in
stelling 29 heet het: „mediante persona”, vgl. noot 3.

3) Personae ab utraque natura denominatae (stelling 33).

4) Stelling 26: Cum hac unione immediata personae assu-
mentis, et naturae assumptae cohaeret, ut ejus proprietates,
naturarum inter se unio seu unio; qua duae perfectae natu-
rae, divina et humana, non naturaliter in unum naturam, id
est, essentialiter et essentialiter proprietates, sed hypostaticae, id est,
mediante Filii Dei hypostasi, in unum personam inter se unitae
sunt. Quae hypostasis ex divina et humana natura ita constituta,
non autem composita, Christus, Emanuel, seu *θεοάνθρωπος*. Deus
homo appellatur.

5) In zijn bespreking van de uitdrukking „uit twee naturen”
(blz. 37) in den Westminster Catechismus spreekt hij er over.
Waarom niet bij de Synopsi?

6) Atque hinc oritur Phrasologia rei ipsi respondens: eaque
est vel propria vel impropria. Propria est, qua naturae alteru-
trius, illud quod illius est, discretis vocibus (quibus naturae
per se sigillatim significantur) vel personae, sive ab altera
natura denominatae, ejusdem proprietates vel actio in concreto
(quo natura cum persona connotatur) tribuitur.... Similiter
propria est, cum personae ab utraque natura denominatae, id
quod utriusque, seu commune utrique naturae est, attribuitur.
Impropria vero est, cum qua personae ab altera natura denomi-
natae, proprietates utriusque communis, vel vicissim ab utraque
proprietates vel actio alterius naturae, quin et contraria in con-
creto attribuitur (synecdochisch). Stelling 32, 33, 34.

7) „Dese Artickelen sijn meest alle ghetrocken uit Phylippi
Melancthonius boeck van de strijdhandel met Stancaro, nopen-
de de Persoon des Middelaers”, staat er boven.

8) Thysius, Leere ende Order, pag. 210—212.

9) Ende eerstelyck soo veel de Confessie ende Bekenentisse
aengaet, die, in twee Copyen teghen den anderen overgheset,
voor aen staet, is eerst int Walsch int laer 1562 gheschreven,
ende des laers daerna in druck wtghegheven: niet datse van
de Walsche Kercken alleen gestelt sy, maer om dat dese
sprake, beyde in alle buyten Nederlandt, ghemeynere ende
kennekliker is als de Nederduytische, voornemelyck den Ko-
ninck van Spangien ende de Nederlandtsche Overheden....
Ende al-hoewel het niet ghenoechsaem aen den dach en is,
wie den schryver oft schryvers der selver sijn geweest (waer aen
oock weynich gelegen is) so isse nochtans van Gheleerde, Godt-
salighe mannen gheschreven, die gheen onsekere ende alleen in
de hersenen vlietende, maer een ghewisse ende dadighe ken-
nisse van Godt ende Goddelijcke saken onser salichydt betref-
fende, hebben ghehadt.... ende, soo wy van de oude bericht
worden, van.... *Wido de Breg*, ende syne Medehelpers in de
Ghemeynten van Ryssel, Cassellerye, Doornick, Valencyn &c.
ende *Godefridus Winthius*.... neffens syne mede-arbeyders in
Vlaenderen, Brabant, Hollandt ende elders. Dan het sy daer
mede als het wil, is evenwel niet ghemaect noch wtgegaen
dan met voorgaende Communicatie ende Approbatie.... ghe-
nommen met, ende gegeven van de ghetrouwe Dienaers, die doen
ter tijdt in den Nederlandtschen Kercken over-al waren: soo
in-landsche, als *Georgius Wibotius*, anders *Sylvanus*, *Christo-*
phorus Fabricius, ende andere gheleerde mannen binnens landts
meer, te langh om te verhalen: als wt-landsche, namelijck met
Camelio Colthunio, eertyts Pastoor tot Alckmaer, *Nicolaus*
Corenaco, 't Emden; *Petro Datheno*, ende *Gaspard Heydano*,
te Frankendaal; *Valerando Pollano*, te Franckfort; *Iohanne*
Tuffino, ende *Petro Colombo* te Mets; *Nicolaus Gelazio*, *Petro*
Cognato, *Petro Alexandro*, eertyts Bicht-Vader ende Hof-
prediker van Vrouw Marie Coninghinne van Hungarien ende
Regente desver Nederlanden, ende *Petro Deleno*, te Londen;
ende waerschijnelijc oock met.... *Andreo Gerardi* van Ipere,
Professor der.... Unversiteyt van Marborch. Iae selfs is van
dien seer geleerden.... *Johanne Crispino*, vetoont ende ghecom-
municcoert met de Kercken dienaren, ende vooral met....
Johanne Calvino, te Geneven, alwaerse oock eerst ghedruckt
is....

Wyders, so is de selvighe int laer 1565, by goet duncken
ende last der Synode oft Kerckelycke By-teen-comste, 't Ant-
werpen onder het Cruys gehouden (al waer oock tegenwoor-
dich geweest is *Philips vā Maris*, Heer van Sint Aldegonde)
vā nienus oversien geworden, namelyc door *Franciscum Junium*,
Dienaar Gods in de Nederlanden.... Ende is die, alsoo ver-
betert zijnde, niet in de sake selfs, maer eyghentliך in den
aert ende wyse van schryffen, cortere ende duydelijcker stel-
linghe, by order der voorghenijder Vergaderinghe na Gene-
ven ghesonden, om by advijs van.... *Theodori Bezae* ende
syne Mededienaers des Evangeliums, alsoo te Geneven ge-
druckt te werden, dwelck door den voorseyden *Crispino* int
laer 1566, (gelyc de voorgaende Copye) gheschiedt is: al ist
dat de Nederduytische Kercken haer aen de selve eerste Copye
tenighe laren na den anderen ghehouden hebben....

Voorts desen allen achtervolghende, is voortaan de selvighe
Confessie.... voor een Publycke onser Ghemeynten Beken-
tentisse gehouden, ia is besloten, datse tot een teeken der Een-
dracht onder den anderen.... soude onderschreven werden.

Antonius Thysius, Voor-reden, Aen de Nederlandtsche
Ghereformeerde Kercken, opgenomen in Leere ende Order
der Nederlandtsche, soo Duytsche als Walsche, Gherefor-
meerde Kercken: in twee deelen onder acheden: vvaer
van het eerste begriip, *Corpus Doctrinae*.... 't Amster-
dam, By Pieter Pietersz. Boeckvercooper, woonende op 't
Water, by den Dam, in den Gulden Kerck-Bybel, 1615.

10) Vvare, Christelike Bekentnisse of Belydenisse des Ge-
loofs, der Nederlandtscher gereformeerde Kercken.

Nae d'eerste Copie, soo in Na d'andere Copie, int
VVals in 't jaer 1562, als in VVals A 1566 ende in Neder-
duyts 1563, gedruckt, vvtgegaen, 1582, vvtgegaen.

Het XVIII Artickel

Vande menschevverdinghe Christi.

Ende heeft niet alleenlic menscheleke nature aenge-
nommen, maer ooc eenen wa-
ren menscheleken geest, op

dat hy ware een warachtich
mensch: want na dat de geest
soo wel als het lijf verlooren
was, soo wast van noode, dat
hyse beyde aennam, om die te
ghelyc salich te maken.

(Leere ende Order, 25, 26.)

Het XIX Artickel.

Van de vereeninghe ende onderachdinghe der twee naturen
Christi in een persone.

Wy ghelooven, dat de Per-
soon des Soons, door dese ont-
fancnisse onafscheidelicken
vereenicht ende te samen ge-
voecht geweest is metter men-
schelicker nature, alsoo datter
niet en zijn twee sonē Gods,
noch twee personen: maer
twee naturen in ene persō
vereenicht, daer een yghelike
nature haer onderscheyde-
like eygenschapp behoudet: De
Godlike nature is altyt ghe-
bleven ongeschapen, sonder be-
gin der daghen, ende eynde
des levens, ende vervult He-
mel ende Aerde. De mensche-
like nature en heeft haer
eygenschapp niet verloren: sy
is een creature ofte schepsel
gebleven, die daer heeft begin
der daghen ende eynde des
levens: is geeyndicht, ende be-
houdt de eygenschappen eens
waren lijfs: hoewel nochtans,
dat hy door zijn wederopstan-
dinge, den selven onsterfelic-
heyt gegeven heeft: hy en
heeft nochtans de waerheyt
zyner warer naturen niet
verandert. Dese twee naturen
sijn alsoe te samen vereenicht,
ende maken eenen Persoon,
dat sy oock door sijn doot
niet vā malcanderē gescheyden
gewest en sijn.

(Leere ende Order, 26, 27.)

Et non seulement a prins la
nature humaine, mais aussi un
vray esprit humain, afin qu'il
fust vray homme. Car puis
que l'esprit estoit aussi bien
perdu que le corps, il failloit
qu'il print à soy tous les
deux pour les sauver ensemble.
(Art. 18.) (Los, 187.)

11) (A PRINS LA NATURE HUMAINE; 1611 en
'19 voegen toe: *quant au corps*. Ende en heeft niet alleen
de menscheleke nature aengenomen, soo veel het lichaam aen-
gaet). (Dr F. J. Los, Tekst en Toelichting v. d. Geloofsbel.
der N. H. Kerk, Utrecht, Kemink & Zoon, 1929, blz. 187/8.)
(UN VRAY ESPRIT HUMAIN, 1611 en '19: une vraye
ame humaine, een ware menscheleke ziele. Ook 1583; Los, 188.)
(L'ESPRIT.... PERDU.... CORPS, 1611 en '19: l'ame...
perdue.... corps. Want aenghesien de ziele soo wel verloren
was als het lichaam. Ook 1583.)
Zie voor de noten Los, 188.

Nous croyons que par ceste
conception la personne du Fils
a esté vnie et conioincte in-
separablement avec la nature
humaine, de sorte qu'il n'y a
point deux Fils de Dieu ny
deux personnes: ains deux
natures conioinctes en vne seule
personne, retenant chascune
nature sa propriété distincte: la
nature Divine est toujours
demourée incree sans com-
mencement de jours ne fin de
vie, remplissant le ciel et la
terre. La nature humaine n'a
pas perdu ses propriétés: elle
est demourée creature ayant
commencement de jours et fin
de vie, estant finie, retenant
les propriétés de vray corps:
ia-soit toutesfoies que par sa
resurrection il y ait donné
immortalité: il n'a pas toutes-
fois changé la vérité de sa
vraye nature. Ces deux na-
tures sont tellement vnies en-
semble faisant vne personne,
qu'elles non pas mesmes esté
separées par sa mort. (Art.
19, Los, 190, 191.)

(CONIOINTES, 1619: unies. 1583 en 1611: ver-
eenighde naturen in eenen enigen persoon. 1619: naturen in
eenen enigen persoon vereenicht.)
(ET FIN DE VIE, ende eynde des levens, 1583, 1611 en
'19 laten dit weg en vertalen het voorgaende door: hebbende
begin van daghen.)
(ESTANT FINIE. Geheel verkeerd in 1562 vertaald door:
is gheeyndicht. 1583: zijnde van een eyndelike omschrevene
nature. 1611 en '19: estant d'une nature finie. 1611: Zijnde
van een eyndelike (omschrevene) nature. 1619: zijnde een eynde-
delike nature. De Latijnsche overzetting: et naturam finitam
habens.)
(ENSEMBLE FAISANT. 1611: ensemble, faisans. 1619:
ensemble en. 1583: makende een. 1611: makende een. 1619:
in een.)
(Zie voor de noten: Los, 192, 193.)

12) Ik laat hier enkele vertalingen en teksten volgen:

ὁδὲ μόνον τῆς ἀνθρώπινης εἰς τὴν φύσιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ
καὶ ἀληθινὴν ἀνθρώπινον ψυχὴν, ὥστε ὁ ἱερῆος ἀνθρώπου, ἐστὶ
γὰρ καὶ ἡ ψυχὴ τῆς ἀνθρώπου περιεσφαιρῶν ἀλλ' οὐ μόνον τὸ σῶμα,
σαρκὶς καὶ ψυχῆς ἢ τὸν ἀνθρώπου μέλητα οὐδὲν καὶ ἀποσφαιρῶν
καταβιβῶν. (art. 18, Los, 402.)

Zie vervolg op blz. 326.

Op de binnenzool.

God geeft het voorjaar en den zomer, wij maken
er een vagevuur van!

God geeft ieder jaar opnieuw een stukje Paradijs
en wij scheppen dat om in een woestijn!

Als de schaarsche zomeravonden aanbaken,
sluiten wij onze kinderen op in een bovenhuis-
achteronder en laten hen blokken op repetities in
een mengelmoes van vakken.

Als de thermometer een record-temperatuur aan-
wijst, drijven wij hen samen in een snikheele zaal
om examens af te leggen.

Tot verhooging van de aanstaande vacantie-
vreugde van het gezin laten wij hen zakken of
geven hun herexamens en taken mede om de
ouders in hun verloftijd aangenaam bezig te
houden.

Vroeger hief men de leuze aan: De School aan
de Ouders! Wel, het is geworden: De School aan
den Meester!

Gelukkig, wij hebben paedagogen en psycho-
logen, die ons kunnen voorlichten.

Och, dat God ons er een beetje gezond verstand
bij gaf, een beetje oog voor Zijn ordeningen in de
natuur en een beetje vrome dankbaarheid voor
de zegeningen, die Hij zoo mild over ons uitstrooit.
Als Hij, Die het gelaat des aardrijks vernieuwt, ook
vernieuwing wilde geven in vastgeroeste roosters!

Wij spreken graag van des Heeren Ordinantiën,
maar der menschen ordinantiën drukken ons
zwaar!

Dit is geen anti-paedagogen-stukje. Want de ver-
gadermensen en organisatie-mensen zijn geen
steek wijzer.

Op een stralenden dag pakken wij de menschen
op in slikvolle zalen en zetten ze drie en meer
referaten voor. Vergader! zoo spreken wij tot je
er bij neervalt! U wacht een eervolle dood: in
'tharnas gestorven!

Het is maar de vraag: in welk harnas!

Waarom poten wij in ons vereenigingsleven niet
wat harder aan, zoodat uiterlijk eind-Mei de exa-
mens afgehoopen zijn en de vergaderingen worden
stilgezet?

Waarom geven wij de werkers, die het geheele
jaar ingespannen zijn, niet die paar zomermaanden
althans des avonds aan hun gezinnen? Er zou
beter geleerd en meer werk gedaan worden als
wij van den tempel des Heiligen Geestes, welke
ons lichaam is, niet een fabriekje maakten met
een altijd puffenden ketel en een suizenden drijf-
riem.

Ongegrast blijven overtredingen van Gods orde-
ningen niet. Hij laat ons niet toe dat wij van het
jaar één seizoen, één eindeloozen winter maken!

Juist in deze maanden, in den sabbath der na-
tuur, treedt bij den mensch vaak een intellectuele
uitputting op, die het werk tot een kwelling maakt.

De zolen en de hakken zijn er afgehoopen en op
de binnenzool strompelt men met brandende voeten
verder.

Vacantie voor den werker!

Vacantie voor den dominee, een onbeknibbelde
vacantie met preekverbod!

Vacantie voor den hulpprediker; is zijn trak-
tementje karig, steekt de koppen bij elkaar en zorgt
dat hij er eens uit kan!

Beter aan den bakker dan aan den dokter, zei-
den de oude menschen, ik zeg; beter aan de reis-
vereening dan aan den dokter!

Alle werkers en werkers op welk gebied ook,
die schier nooit een vrijen avond hebben en vaak
ook geen vrijen Zondag, hebben recht op een on-
bezorgde vacantie!

Als de rechtvaardige het leven van zijn beest
kent, dan behoort hij toch zeker het leven te ken-
nen van zijn dominee en zijn hulpprediker!

Huisvader, die zit te wroeten om rond te komen,
zie als het eenigszins mogelijk is, al is het kort en
al is het primitief, er met uw vrouw en uw kin-
deren eens tusschenuit te komen! En als het niet
mogelijk is, geef dan toch aan de avonden iets
feestelijks!

Wandel eens met vrouw en kind in de frissche
natuur. Er zijn nog roelbootjes te huur en flesch-
jes limonade te koop. Een vroolijk hart maakt
van een kogelflechje „nektar” en van een zak
pinda's „druiven van Eskol”.

Bid! God in deze dagen om een blij hart, om
den kinderzin, die Zijn goede gaven opmerkt.

Gij, groot-intellectueelen, zet den motor in uw
machtingen geest een poosje stop! Lees wat mooie
gedichten of luister naar goede muziek, dobber
wat op de plassen van ons mooie waterland!

Intellectueelen in klein bedrijf en intellectueeltjes
in huisindustrie, herinner u het woord van den
Wijze bij uitnemendheid: Beter is een handvol
rust dan de beide vuisten vol arbeid en kwelling
des Geestes!

En zoo God het u niet vergunt te rusten, laat
dan de Blijdschap des Heeren uwe sterkte zijn!

N. B.